

שיעור מורינו הרב שליט"א

חובת היחיד במצוות הציבור

שלא נהגו כבוד זה בזה

-קונטרס שבועי-

פרשת בחקתי

תשע"ו

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב מירסקי 7
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: minchatasher1@gmail.com

פרשת בחקתי

חובת היחיד במצוות הציבור

"אם בחקותי תלכו" (כ"ו ג').

במה ששאל לדעתי באיזה מדה מצווה מוהל לטרוח טרחה יתירה ולהוציא הוצאות כגון לעזוב את ביתו ולהתאכסן בעיר אחרת בשבת, כדי לקיים את המוטל עליו במצוה נשגבה זו להכניס ילדי ישראל לבריתו של אברהם אבינו.

בתשובת שאלה זו צריך אני להרחיב את היריעה ולהאריך קצת כי שאלה זו נוגעת לא רק למצות זו בלבד אלא לכל המצוות המוטלות על הציבור, מה מדת החיוב המוטל על כל יחיד ויחיד בקיום מצוות אלה.

אך אפתח במצות מילה מכיון שבו שאל מע"כ.

הנה מבואר בקידושין (כ"ט ע"א) דאם לא מלו אביו כעיקר מצות מילה המוטלת על אבי הבן חייב בית דין למולו, וכבר כתב המקנה (שם וכן בפנים יפות עה"ת פר' לך לך) דאין הכונה דוקא לבית דין אלא לכל ישראל, וכבר קדמוהו רבותינו הראשונים, הרמב"ם והרא"ש.

כך כתב הרמב"ם בפירוש המשנה (שבת ר"פ רבי אליעזר דמילה), וכן כתב הרא"ש (חולין פ"ו סי' ח'), ואכמ"ל.

אמנם כל זה במי שלו מלו אביו, אך כל עוד יש לבן אב החפץ לקיים מצותו אין כל חיוב על הבי"ד אלא על אבי הבן בלבד. ואף שהמוהל ודאי מקיים מצוה בעצם מעשה המילה, מ"מ אין עליו כל מצוה מסויימת במילת תינוק זה. ולכאורה פשוט לפי"ז שאין הוא מחוייב לצאת מגדרו בהוצאות יתירות או בטרחה מרובה ועל האב לדאוג למוהל הגר סמוך למקום מגוריו, או להוציא הוצאות להביא למקומו מוהל כלבבו.

חובת היחיד במצוות הציבור

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' ע"ה) נשאל ממש שאלה זו והאריך לדון בגודל הטרחה שחייב אדם לטרוח בקיום מצות עשה, ומסקנתו דאכן המוהל צריך לעזוב את ביתו אף לשני ימים של ראש השנה כדי לקיים מצוה זו, עי"ש.

ותמה אני על שלא הבחין כלל בין מצוה המוטלת על כל יחיד ויחיד למצוה שאינה מצוה דגופיה אלא חובת הציבור, ולענ"ד פשוט דבמצוה המוטלת על הציבור אין היחיד חייב להוציא הוצאה יתירה ולטרוח טירחא יתירא, ואינו חייב אלא לתרום את חלקו היחסי בהדי כל חברי הקהילה.

וק"ו הדברים כשיש אב שהמצווה רובצת עליו בלבד, אין המוהל מצווה ומחוייב כמבואר.

ומ"מ כיון דאתי לידן נדון בשאלה הכללית כנ"ל.

א. במצוות צדקה.

כתב השו"ע (יו"ד סי' ר"נ ס"א):

"כמה נותנין לעני, די מחסורו אשר יחסר לו. כיצד, אם היה רעב, יאכילוהו. היה צריך לכסות, יכסוהו. אין לו כלי בית, קונה לו כלי בית. ואפילו אם היה דרכו לרכוב על סוס ועבד לרוץ לפניו כשהיה עשיר, והעני, קונה לו סוס ועבד. וכן לכל אחד ואחד לפי מה שצריך. הראוי לתת לו פת, נותנים לו פת. עיסה, נותנים לו עיסה. מטה, נותנים לו מטה. הראוי ליתן לו פת חמה, חמה. צונן, צונן. להאכילו לתוך פיו, מאכילין. אין לו אשה ובא לישא, משיאין לו. ושוכרים לו בית ומציעים לו מטה וכלי תשמישו, ואחר כך משיאין לו אשה. הגה: ונראה דכל זה בגבאי צדקה, או רבים ביחד, אבל אין היחיד מחוייב ליתן לעני די מחסורו, אלא מודיע צערו לרבים, ואם אין רבים אצלו יתן היחיד, אם ידו משגת. (ב"י ודלא כמשמעות הטור, וכמו שנתבאר סימן רמ"ט)."

הרי לן דעת הרמ"א דעל הציבור לדאוג לכל צרכי העני ודי מחסורו אשר יחסר לו, אבל היחיד אינו מצווה אלא ליתן לפי חלקו אם מעט אם הרבה. והב"ח והגר"א חלקו על הרמ"א ונקטו דגם היחיד חייב להעמיד את העני על רגליו בכל צרכיו לפי יכולתו והוכיחו כן מהמבואר בכתובות (ס"ז ע"ב) דאמרו עליו על הלל הזקן שנתן לעני עבד לרוץ לפניו וסוס לרכוב עליו.

חובת היחיד במצוות הציבור

והש"ך (בסק"א) כתב ליישב דבמקום שאין ציבור או שאין יד הציבור משגת מוטל על כל יחיד ליתן כל צרכי העני וכמ"ש הרמ"א להדיא.

אמנם אי בדידי תליא היה נראה עוד דאין ראייה מהלל הזקן שכל מעשיו היו לשם שמים ולפנים משורת הדין וכל הנהגתו מדת חסידות מופלגת.

ומ"מ חזינן בדעת הרמ"א ורוב הפוסקים דבמצוה שמוטלת על הציבור אין היחיד חייב אלא לתרום לפי חלקו.

ב. במצוות עירובי חצירות.

הנה כתב החת"ס בשו"ת (או"ח סי' צ"ט) דחובה המוטלת על רב של כל קהילה ועל תלמידי חכמים שבה לתקן עירוב חצירות וצורת הפתח כדי להציל את העם מחילול שבת, והוכיח זאת מהמבואר בעירובין (ס"ח ע"א):

"אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי, מבואה דאית ביה תרי גברי רברבי כרבנן לא ליהוי ביה לא עירוב ולא שיתוף, אמר ליה מאי נעביד, מר לאו אורחיה, אנא טרידנא בגירסאי, אינהו לא משגחי. ואי אקני להו פיתא בסלא - כיון דאי בעו לה מינאי, ולא אפשר ליתבה נהליהו - בטיל שיתוף".

ואת"ל דאין כל מצוה לתקן עירובי חצירות ושיתופי מבואות לא מובן מה שתמה רבה בר"ח על שאין עירוב במבוי שבו גרים הוא ואביי.

אך מאידך יש לתמוה דאם אכן חובה גמורה לתקן עירוב איך פטר רבה נפשיה משום שאין זה לפי כבודו ואיך אביי פטר עצמו משום דטריד בגירסא והלא כל מצוה שא"א לעשותו ע"י אחרים דוחה ת"ת, וע"כ דכיון דאין זו מצוה שעל פרט אלא מצוה המוטלת על הציבור אין זה כחובה גמורה ורשאים היו להשתמט ממצוה זו מהני טעמי. (ועוד דאין זה מצות עשה אלא כעין צרכי רבים).

ג. הנה שנינו במשנה שקלים (פ"ז משנה ד' - ה):

"בהמה שנמצאת מירושלם ועד מגדל עדר וכמידתה לכל רוח זכרים עולות נקבות זבחי שלמים רבי יהודה אומר הראוי לפסחים פסחים קודם לרגל שלשים יום.

חובת היחיד במצוות הציבור

בראשונה היו ממשכנין את מוצאייה עד שהוא מביא נסכיה חזרו להיות מניחין אותה ובורחין התקינו בית דין שיהו נסכיה באין משל צבור".

ולכאורה תמוה דמעיקרא הטילו על המוצא להביא נסכים משלו וכי הוא זה שהקדיש קרבן זה ומביאו על שמו, והלא לתומו הלך ומצא בהמה זו ולכאורה מצוה זו על הציבור יש להטילה מעיקר הדין.

ובשו"ת הגרי"ח זוננפלד (שו"ת תורת חיים סימן ק"ג) נשאל במה שנתגלו קברותיהם של ישראל סמוך לעיר קלן שבגרמניה בעבודת עפר של השלטונות והיה צורך לטפל בהעברת הקברים בהוצאה יתירה, וכתב הגאון להוכיח מסוגיא זו דכשם שכל המוצא בהמה זו מחוייב להביא נסכים מביתו כיון שמצוה זו נקלעה לידו ונזדמנה לו, כך חובה של קבורת המת וכבודו רובצת על קהילה זו, עי"ש.

ולכאורה זה סותר את עיקר דברינו כנ"ל.

וראיתי בחי' הגרי"ז (סטנסיל מנחות דף נ"א) שכתב דאף שאין קרבן זה קרבן דידיה מ"מ המוצא הוא מביא הקרבן ומשו"כ חיוב נסכים רובץ עליו מעיקר הדין. וגדר זה קשה להולמו ולכאורה אין לו שום מעמד הלכתי בקרבן זה ואינו אלא מעין שליח ציבור ושליח בי"ד למנוע מכשול ולהקריב את הקרבן כהלכתו.

ועוד ראיתי להגר"ח"ק בשקל הקודש (פ"ד משקלים) דכיון דמדובר דיין קרבן ציבור כל אחד מבני הציבור הוא כגזבר של הקדש, וגם דבריו אלה סתומים ועמומים ואכתי צ"ע מהי"ת להטיל עליו חיוב נסכים.

ונראה לכאורה דשאני סוגיא זו מכל הני דלעיל, דבכל הני מיירי בדברים המוטלים על הציבור כגון במצוות צדקה, תיקון עירובין, ואף במילת התינוק שאין לו אב, ואף דבמילה מה"ת מצוה זו מוטלת על כל ישראל, מ"מ מצווים בני העיר לדאוג לכל צרכי בני העיר ובפרט ליתום שאין לו אב.

ועוד דרשות ביד המוהל לדחות אצל כל מוהל אחר דלעולם יש רבים שבידם למול ילדי ישראל ומה חזית דדמא דידיה סומק טפי.

וק"ו הדברים במקום שיש אב שעליו למול את בנו אין כל חיוב על המוהל אלא להשתדל בעצם מעשה המילה כמצוותו.

חובת היחיד במצוות הציבור

אבל בבהמה שנמצאה בין ירושלים למגדל עדר, אין זה ענין לבני העיר ואין למוצא למי לדחות ובמי לתלות, וע"כ אמרו חכמים מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה והטילו עליו להביא בהמה זו קרבן לה' לכל פרטיה ודקדוקיה והטילו עליו גם את הוצאות הבאת הנסכים. ורק כשראו צורך בכך תיקנו שיהיו הנסכים באים משל ציבור, ודו"ק בכ"ז היטב.

אמנם בכל עיקר הלכה זו, מדברי רש"י (קידושין נ"ה ע"א) באמת משמע שאין זה חיוב עליו, וז"ל (בד"ה בבא לחוב בדמיהם):

"אמר רבי אושעיא בבא לחוב בדמיהן עסקינן - כלומר איהי ודאי לא קרבה וה"ק אם בא אדם זה לעשות לה תקנה ובא לקבל על עצמו חוב כל דמיה שהוא בספק ולהוציאה לחולין ולהקדיש את דמיה אם זכר הוא נתחייב אף בדמי עולה דחיישינן שמא עולות הן".

הרי שפירש דאם בא לתקן בהמה זו ולחוב בדמיה כך צריך לעשות, אלא שצ"ב איך יפרש את הכתוב במשנה שהיו ממשכנין אותה להביא נסכים, ואפשר שלאחר שהתנדב להביא בהמה זו לביהמ"ק ולהביא עוד שתי בהמות על תנאי שוב הטילו עליו להביא נסכים.

אך בדברי הרמב"ם משמע דהוי חיוב עליו (פ"ו הי"ח מפסוהמ"ק) וכ"כ בשו"ת חכם צבי (סוס"י כ"ד), ואכמ"ל.

ודו"ק בכ"ז כי הדברים נכונים וברורים.

חובת היחיד במצוות הציבור

ב

חובת היחיד במצוות שעל השותפים

יש להסתפק במי שגר בבית משותף שגרים בו דיירים רבים, מה מדת החיוב הרובץ עליו לגבי מצוות שעל הבית, כגון מזוזה מעקה ובדיקת חמץ.

וזו פשיטא לן דאם שאר דיני הבית בני ישראל המה המחוייבים במצוות, מצוות אלה רובצות על כולם במשותף וכל אחד צריך לתרום את חלקו גם בהוצאות וגם בטרחה הנדרשת.

אך השאלה מתעוררת כאשר חלק מבני הבית נכרים המה או מבני ישראל שאינם מקיימים מצוות, ואינם מוכנים להשתתף בעשיית המצוה, האם היחיד צריך לקיים מצוות אלה בגפו. (אמנם במזוזה שותפות עכו"ם פוטרת, ואכמ"ל).

ויסוד השאלה האם המצוה מוטלת על כל הדיירים במשותף ולא על כל יחיד ויחיד, או שמא כל אחד ואחד מצווה לקיים מצוה זו בשלימות. ולסבר את האופן, מצינו מעין שני הגדרות במצוות המוטלות על הציבור. מחד גיסא יש מצוות המוטלות על הציבור במשותף ולא על היחידים כלל, כהני ג' מצוות שנצטוו ישראל בכניסתם לארץ, להעמיד להם מלך, להכרית זרעו של עמלק, ולבנות בית הבחירה, ומצוות אלה מעצם טבען מצוות הציבור הן, ומאידך מצינו במילת הבן שאם לא מלו אביו מצווין כל ישראל למול (קידושין כ"ט ע"א) וכן בכיסוי הדם שאם השוחט לא כיסה את הדם מצוה על כל ישראל לכסותו (חולין פ"ז ע"א), ובאלה המצוה על כל אחד ואחד שבידו כמצוות אלה מצד טבען ומהותן על היחיד המה ע"י היחיד הן מתקיימות, וכיוצא בזה יש לעיין בני"ד.

ומסברא נראה דנידון דידן דומה טפי להני דמילה וכיסוי הדם, דהרי מעצם מהותם של מצוות אלה שהן רובצות על כל יחיד ויחיד, ומסתבר אפוא דאם שותפים הם במצוה, כל אחד ואחד חייב בה בשלימות אלא שכולם צריכים להשתתף בהוצאותיה.

ונקדים לדון בכע"ז באופן כללי בתחומים שונים בהלכה.

חובת היחיד במצוות הציבור

א. באכילת קרבן פסח

כתב הרמב"ם (פ"ט מקרבן פסח ה"ו):

"בני חבורה שנכנסו שלשה מהן או יתר לאכול פסחיהן ולא באו שאר בני חבורה, אם נכנסו בשעה שדרך בני אדם לאכול הפסחים וחזר המעורר לכולן על השאר ולא באו הרי אלו שנכנסו אוכלין עד שישבעו ואין ממתנינים לשאר, ואפילו באו המתאחרין אחר כך ומצאו אלו השלשה שאכלו הכל אין משלמים להן כדי חלקם, אבל אם נכנסו שנים בלבד הרי אלו ממתנינים, במה דברים אמורים בשעת כניסתן לאכול אבל בעת שנפטרין אין אדם צריך להמתין לחבירו אפילו גמר אחד בלבד מלאכול יצא ואינו צריך להמתין".

וכתב הכסף משנה:

"כתב הר"י קורקוס וז"ל מה שמפרש רבינו במה שאמרו יוצאין אפי' אחד הוא דחוק והוא מה שמשיג עליו הראב"ד שאין בו טעם כי מה צורך להודיענו כך ולמה יצטרך להמתין אחד לחבירו כי טעם הכניסה לא שייך כלל ביציאה ולא הל"ל דין היציאה כלל ולדברי רבינו דסד"א כיון שנשתתפו ונתחברו שיכריחו אלו את אלו לישוב עד הסוף לצוותא בעלמא שלא ישאר יחידי א"נ כדי שלא יותירו ויביאו לידי נותר קמ"ל שזה אומר לו אם תרצה תסלק ירך גם אתה כי אני לא אמתין, ואפשר שהיוצא אין עליו חיוב נותר כיון שהניח השאר אוכלים ולפי שיטת רבינו דברי רבינא גם דברי רבה אכניסה לחוד קאי דביציאה לא שייך לפלוגי מידי ולא נתנית דמים עכ"ל".

ויש לעיין בכוונתו האם זה משום דכיון שאוכל חלקו היחסי בבשר הפסח שוב אינו מצווה לאכול, דכל אחד מבני החבורה אינו מצווה אלא לאכול את חלקו היחסי בפסח, ואף אם המנויים האחרים לא יאכלו חלקם זה שאכל חלקו אין בידו כל חטא ועון ואינו עובר על נותר. או שמא אין כונתו אלא דרשאי הוא לסמוך ששאר המנויים יאכלו את כל הקרבן, ומשו"כ מותר היה לצאת ואף אם ניתותר מבשר הפסח פטור הוא מדין אונס רחמנא פטריה.

חובת היחיד במצוות הציבור

והרי זה דומה להמבואר בב"ק (י' ע"א) דאם שנים קיבלו על עצמם שמירה ואחד הניח את חבירו לשמור, הרי הוא פטור מאחריות דרשות יש לו להניח את חבירו לשמור, והכ"נ בני"ד.

ב. ובספר החינוך במצות אכילת קדשים (מצוה ק"ב) כתב:

"ועובר עליה ולא אכל חלקו המגיעו מהן בזמן המוגבל לו, ביטל עשה".

ולכאורה נראה מלשונו דאין הכהן עובר אלא על חלקו המגיעו ואינו חייב לאכול מחלק חבירו, אך באמת אפשר אף בכוונתו כדרך שכתבנו בדברי הכס"מ דאם אכל חלקו והניח חבריו לאכול את חלקם כמקובל ונהוג אינו עובר, אף שמצד עצם הדין כל כהני הבית אב חייב לאכול ככל הנצרך, כמבואר.

וידוע מה שכתבו החת"ס (שו"ת או"ח סי' ק"מ) והבית הלוי (ח"א סימן ב' וח"ג סי' נ"א) דאין גדר אכילת קדשים לאכול אלא שהבשר יאכל, והארכתי בזה במנחת אשר (ויקרא סימן י' ופסחים סימן ד'), ולפי דבריהם יש חיזוק לצד זה דעל כל כהני המשמר רובצת אחריות שהבשר יאכל.

וגם בק"פ נראה דיש שני דינים, דמלבד המצוה על כל אחד ואחד מבני החבורה לאכול כזית כל בני החבורה מצווים שהפסח יאכל.

ג. ובשו"ת בית יעקב (סימן קי"א) נסתפק בשנים שנשבעו לאכול ככר ואחד אכל חציו וחבירו לא אכל כלום, האם מחוייב זה שאכל חציו לאכול אף את החצי השני. וכתב להוכיח מדברי הכס"מ שכל אחד חייב לאכול כולו, וכתב לחלק בין מצוות אכילת ק"פ ואיסור נותר שהם דיני התורה, לנדר ושבועה שתלויים בדעת בני אדם ומסתבר שכל אחד לא נתכוין אלא לאכול חצי הככר ולא את כולו, עי"ש.

ד. ואם בנדרים ושבועות עסקינן, מצינו בשנים שנדרו נדר לעלות לארץ ישראל, ואחד מהם חזר בו באונס או ברצון שגם חבירו פטור מנדרו (יו"ד סי' רכ"ח סעיף מ"ד), ומקור הלכה זו בשו"ת הרא"ש כלל מ' סימן י"ג, וטעמו ונימוקו דמסתמא נדרו ביחד כדי להיות לצוותא זה לזה, ואדעתא דלעלות לבדו לא נדר.

ה. וכיוצא בזה בשנים שנשבעו לעשות דבר אחד וצד אחד משך ידו וחזר בו שנחלקו אם השני צריך התרה, עיין ביו"ד (סימן רל"ו סעיף ו'), וז"ל הבית יוסף שם:

חובת היחיד במצוות הציבור

"כתב רבינו ירוחם (ני"ד סוף ח"ז) בשם המפרשים שנים שנשבעו לעשות דבר אחד ועבר אחד מהם על השבועה השני פטור ואין צריך היתר על השבועה והביא ראייה לדבר מפרק קמא דסוטה ואחר כך הביא תשובת ר"ש משנ"ץ שהיה מקובל כן בענין שידוכי איש ואשה שקיבלו עליהם חרם".

ובשו"ע פסק כדעת רבינו ירוחם, והרמ"א כדעת הזקן, וז"ל:

"שנים שנשבעו לעשות דבר אחד, ועבר אחד מהם על השבועה, השני פטור ואינו צריך התרה. לפיכך איש ואשה שנשתדכו זה לזה וקבלו חרם לינשא לזמן קבוע, מי שיעכב והעביר המועד אסור לינשא לאחר, והלה מותר ואינו צריך התרה. וגם המעכב עצמו מותר בלא התרה לאחר שנשא שכנגדו. הגה: ואפילו אם טען זה העובר המועד שהיה אנוס, אינו נאמן שיתחייב שכנגדו עדיין בשבועתו. ומ"מ אם רצה זה לפטור משבועתו, ילך אצל חכם ויתיר לו שבועתו, שמא יביא זה שכנגדו עדים שהיה אנוס בדבר שהעביר המועד ונמצא עבר זה על שבועתו אם נשא בלא התרה (תשובת מהרי"ו סימן קל"ז). וכל זה לא מיירי אלא בשנים שנשבעו זה לזה, אבל שנים שנשבעו יחד לעשות דבר, כגון שלא לדבר עם פלוני, ועבר אחד מהם, השני חייב לקיים שבועתו... ונראה הא דאם נשבעו שנים ביחד ולא נשבעו זה לזה ועבר האחד השני חייב לקיים שבועתו, היינו דוקא שאינן תלוין זה בזה, אבל אם תלוין זה בזה ואי אפשר לאחד לקיים שבועתו בלא חבירו, כגון שנשבעו לילך ביחד לארץ ישראל, והאחד עובר וקשה לשני לילך לבד, פטור גם כן, וכמו שנתבאר לעיל סימן רכ"ח סעיף מ"ד (תשובת הרא"ש כלל ח")."

ולכאורה הדברים ק"ו משנים שנדרו לעלות יחד לארץ ישראל דאמרינן דלא נדרו אלא לעלות ביחד, ק"ו בשנים שנדרו דאם אחד חזר בו דהשני פטור משבועתו, וצ"ע לחלק בין זל"ז.

אך מ"מ הצד השווה שבהן, דיש לפעמים דשנים שקיבלו על עצמן חיוב משותף הא בהא תליא, ואם בטל האחד הותר אף חלק חבירו, ויש לעיין מה בין אלה לשנים שנשבעו לאכול ככר.

ופשוט דיש לחלק בין הני תרתי דמצד מהות הענין יש אומדנא גדולה שלא נשבע כל אחד אלא על דעת חבירו, משא"כ בשנים שנשבעו לאכול ככר אחד, שלא נסתפק

חובת היחיד במצוות הציבור

הבית יעקב אלא אם כל אחד כונתו לישיבה לאכול חצי ככר או שמא כונתו לאכול את כל הככר אם חבירו לא יעמוד בשבועתו.

ו. בשו"ת הרמ"א (סימן פ"ג) דן בשתי קהילות שעשו הסכם ביניהם ומקצת בני קהילה אחת הפרו את המוסכם, האם הקהילה השניה עדיין מחוייבת בהסכם זה, אך אין זה ענין לכלל הנ"ל, דשם לא מדובר בשנים שקיבלו עליהם לעשות דבר ביחד ובמשותף אלא בשני צדדים שהתחייבו זה לזה, ותורף הנידון באיזה מדה הסכם זה מחייב כאשר צד א' הפר כולו או מקצתו, משא"כ בכלל הנ"ל שלא התחייבו זה לזה אלא קיבלו על עצמם ענין לעשות דבר במשותף.

ודו"ק בזה כי פשוט הוא.

ז. ובדיני ממונות מצינו דשנים שלוו או קיבלו פקדון דכל אחד ערב גם על חלק חבירו כמבואר בחו"מ (סימן ע"ז ס"א). ומתוך דקדוק הלכה זו חזינן דמצד עצם ההלוואה וההתחייבות פשיטא שכל אחד חייב רק על חלקו הוא, אלא שמצד דיני ערב אמרינן שכל אחד נעשה ערב גם על חלק חבירו.

ובשו"ת שבות יעקב (ח"ב סימן קע"ח) כתב דאין זה אלא בשנים שלוו שנהנו זה מזה ובהוא הנאה גמרו ושיעבדו נפשיהו, אבל בשנים שהזיקו אינם ערבים זה בזה, עי"ש.

ח. ובשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב סימן מ"ו) דן בקהילה שבה כל השוחטים קיבלו על עצמן להפריש אחוז מסויים משכרם לפרנסת רב הקהילה ושוחט אחד עקר מן העיר והלך לגור בעיר אחרת, ואחד השוחטים שנשארו טען דכיון שאחד מן החבורה פרק ויצא נתפרדה החבילה וגם הוא נפטר מהתחייבותו.

והבית יצחק הביא את דברי הבית יעקב והכס"מ הנ"ל, אך למסקנת הדברים נראה ברור דאין כל מקום לפטור את שאר השוחטים מהתחייבותם, דמה מקום לפקח את שכרו של הרב לגמרי משום שמשכורתו נתמעטה במקצת, ומאידך אין מקום להטיל עליהם לשלם גם את חלקו של זה שפרש ועזב, וז"פ.

הארכתי בכל הנ"ל משום חביבת הדברים וחדוותא דשמעתתא, אך בעיקר שאלתנו נראה דמצד גדרי המצווה בעצם אכן מצוות אלה רובצות על כל אחד ואחד מן הדיירים המשותפים, אלא שיש לדון בזה מצד אחר, והוא מה שיש לעיין לפי"ד

חובת היחיד במצוות הציבור

הרמ"א (סימן תרנ"ו ס"א) דאין האדם חייב לבזבז הון רב על המצוות, וכבר הארכתי במק"א דגדר זה תלוי לפי כל מצווה ומצווה וההוצאות המקובלו בקיזמה, ועוד יש לדון במדת הטורח בקיום המצוות, ובדברים אלה יש לדון בכל מקרה ומקרה וענין לגופו, ואכמ"ל.

שלא נהגו כבוד זה בזה

שלא נהגו כבוד זה בזה

א

אני בריה וחברי בריה

"אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת" (יבמות ס"ב ע"ב).

הן ידוע דיום ל"ג בעומר נוהגין בו שמחה משום שבו ביום פסקה המגיפה וכמבואר בשו"ע סימן תצ"ג ס"א.

ואמרתי כמ"פ בעבר לבאר למה דוקא ביום הזה פסקה המגיפה, דידוע בשם מרן הגרי"ס דמ"ט ימי הספירה מכוונים כנגד מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם ובכל יום ויום מימי הספירה יש להתבונן ולעבוד עבודת עבודה ועבודת משא על אחד מהדברים שהתורה נקנית בהם.

והנה לכשנמנה את קניני התורה אחד לאחד נמצא שיום ל"ב מימי הספירה הוא כנגד "אוהב את הבריות", ואחרי שעמלו תלמידי רבי עקיבא על מדה זו והשלימו את נפשם באהבת ישראל, וכל אחד מהם אהב את רעהו כמותו באהבה גמורה ונפשו קשורה בנפשו, ותיקנו בכך את העון שהביא לגזירה נוראה זו של מיתת תלמידי רע"ק, ביום ל"ג פסקה המגיפה.

ונראה לבאר את לשון חז"ל (אבות פ"ו מ"ו) "אוהב את הבריות". הלא

שלא נהגו כבוד זה בזה

פשוט וברור דלא נצטוינו לאהוב אלא את אחינו בנ"י ולא את חית השדה, עוף השמים ודגי הים, ומה זה שנקטו חז"ל בלשונים "אוהב את הבריות". ונראה בזה דהנה ידועים דברי התנא הגדול רבינו עקיבא בן יוסף במסכת אבות פ"ג משנה י"ד "חביב אדם שנברא בצלם, חבה יתירא נודעת לו שנברא בצלם אלקים". הרי לן תורתו של המורה הגדול שחיבתו של כל אדם משום שנברא בצלם ומשו"כ יש לכבד כל אדם, והלא יציר כפיו של הקב"ה הוא ונברא בדמותו ובצלמו. ולפיכך יש לכבד כל אדם בין גדול הוא בחכמה ובין אם מקטני הדעת הוא, שהרי כולם בצלם אלקים נבראו.

והוא שאמרו חז"ל בכל מקום (ברכות י"ט ע"ב) גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה, וכן אמרו "אוהב את הבריות". וכך למדנו מתורתו של רבי עקיבא "חביב אדם שנברא בצלם".

הצדיק מלכוביץ זצ"ל היה מספר, מרגלא בפומיה דר' מאנלע אחד מזקני החסידים, כשאני אומר בתפלת השבת "בפי ישרים תתרומם ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל" אין אני רואה את עצמי, וכי קדוש אני או חסיד או צדיק? והלא אפילו ישר אינני! אך כאשר שוב אני אומר "ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל" שם גם אני נמצא! והוסיף הר"מ מלכוביץ ואני גם שם לא מוצא את עצמי, אך כשאני אומר שכן חובת כל היצורים גם אני בכלל. כולנו יצוריו ברואיו של הקב"ה, וזה חיבה יתירה שנודעת לנו.

וכמה נפלאים דברי חז"ל במעלת ענותנותו של אדם (ברכות י"ז ע"א) "מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה, אני בריה וחברי בריה, אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה, אני איני מתגדר במלאכה שלו והוא אינו מתגדר במלאכה שלי, שמא תאמר אני עושה הרבה והוא עושה מעט, שנינו, אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים".

איש איש ויעודו, איש איש וכשרונותיו, איש איש וחולשותיו ונסיונותיו, איש איש ויצרו, לעולם לא ידע איש מה בלב חברו ומי

שלא נהגו כבוד זה בזה

גדול ממי, עליונים למטה ותחתונים למעלה, דבר אחד נדע "אני בריה והוא בריה" כולם נבראו בצלם אלקים... אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים.

ב

אוהב את המקום ואוהב את הבריות

ונראה בזה עוד התבוננות.

הנה זאת הנחה פשוטה דאלפי תלמידיו של התנא הגדול רבי עקיבא לא פגעו זה בכבודו של זה על הבלי עולם הזה כבצע כסף וכבוד המדומה, הלא תלמידי רע"ק היו. אלא ודאי לא נהגו כבוד זה בזה משום שחלוקים היו בדעותיהם והשקפותיהם בעניני התורה והמצוות, ומרוב קנאת ה' שבערה בלבם לא נהגו כבוד זב"ז.

וכך משמע מלשונם בקהלת רבה (י"א) "שהיתה עינם צרה בתורה זמ"ז". הרי שבתורה נחלקו דעותיהם, ומ"מ נגזרה גזירה וכולם מתו בין פסח לעצרת על עבירה זו שלא נהגו כבוד זה בזה, ואף שודאי היתה כונתם לשם שמים ורוח קנאת ה' צבאות פיעמה בלבם, אך תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם אמרו, ולא ריב ומחלוקת.

ועיין בדבריו הנמלצים של רבינו הנצי"ב בהקדמה לפירושו עה"ת העמק דבר. "בחרבן בית שני שהיה דור עקש ופתלתל, ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה אך לא היו ישרים בהליכות עולמים, ע"כ מפני שנאת חנם שבלבם זה את זה חשדו את מי שראו נוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס ובא עי"ז לידי שפיכות דמים בדרך הפלגה ולכל הרעות שבעולם עד שחרב הבית... שהקב"ה ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלה".

יש שאהבת המקום מביאה לשנאת הבריות, ואין זה רצון ה'.

שלא נהגו כבוד זה בזה

זוהו סדר העבודה שקבעו חז"ל בקנין תורה, "אוהב את המקום" ומתוך כך "אוהב את הבריות". אהבת המקום צריכה להביא לידי אהבת הבריות, שהרי האוהב את האב עליו לאהוב גם את בניו, בני בכורי ישראל אמר הקב"ה והאב אינו סובל מי שכביכול אוהב אותו ושונא את בניו, אלא כל האוהב את המקום בהכרח יאהב את ישראל, שהרי כולם נבראו בצלם אלקים בדמותו ובצלמו.

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן מוה"ר יוסף דוד ז"ל

נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל

נלב"ע ג' אייר תשס"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז

הר"ר דוד הגר הי"ו

לזס אנג'לס